

VN/5137/2022-OM-229

Lausunto oikeusministeriölle ehdotuksesta uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa oikeusministeriölle lausunto työryhmän mietinnöstä ehdotuksesta uudeksi valmiuslaiksi.

Uudistus on hyvin perusteltu ja selkeyttää monin osin vastuita. Se myös luo aiemaa paremmat mahdollisuudet poikkeusoloissa toimimiseen, mutta tuo samalla merkittävän etukäteisvalmistelun määrän lisäyksen hyvinvointialueille. Hyvinvointialueen valmiudellisen roolin ja vastuun korostuminen erityisesti 8 §:n, 87 §:n, 153 §:n ja 158 §:n osalta olisi otettava huomioon täysimääräisesti hyvinvointialueen rahoituksessa tai valtion erillisrahoituksessa.

I OSA Yleiset säännökset ja varautuminen

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

6 § (Yleinen varautumisvelvollisuus): Pidämme esitystä hyvänä etenkin 2. momentin osalta, missä velvoitetaan varautumisvelvollinen huolehtimaan säädettyjen velvoitteiden toteutumisesta myös ostopalveluissa. Tässä tulisi kuitenkin huomata, että käytännössä tämän valvonta voi edellyttää lisätyötä varautumisvelvolliselta, mikä nostaa kustannuksia. Siten mietinnössä esitetty näkemys muutoksen aiheuttamasta julkishallinnon kustannusten muutoksista ei ole mielestämme täysin oikea. On totta, että varautumisvelvollisten olisi tullut jo nyt huolehtia velvoitteistaan, mutta jos lakimuutoksen noudattaminen tuottaa tarpeen henkilöstölisäykselle esimerkiksi 6 § 2. mom. velvoitteiden valvonnalle, tuottaa se tosiasiallisesti lisäkustannuksia, jotka tulee voida kattaa. Tämä olisi syytä tuoda vaikutusarvioissa selvemmin esiin.

7 § (Riskien arviointi ja hallinta): Säädös on tarpeellinen lisäys valmiuslakiin ja parantaa valmiussuunnittelun laatua sekä varmistaa osaltaan sen ajantasaisuuden.

8 § (Valmiussuunnitelma): Velvollisuus toimintavalmiuden ylläpitoon on merkittävä lisäys ja velvoittaa hyvinvointialueen tekemään etukäteisvalmistelut siten, että riittävä toiminnallinen taso saavutetaan. Näkemyksemme mukaan valmiussuunnitelmassa tulisi käsitellä myös toipuminen ja palautuminen perusvalmiuteen. Tämä on tunnistettu lakiuudistuksessa valtionhallinnon päätöksenteon tasolla säätämällä poikkeusolojen päättämisestä, mutta asia on olennaisen tärkeä myös varautumisvelvollisten osalta.

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:
Ei lausuttavaa

II OSA. Poikkeusoloista päättäminen ja hallinnon erityisjärjestelyt

3. luku. Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

11 § (Poikkeusolojen edellytykset): Poikkeusolojen määritelmä (edellytykset) on laajentunut ja määritelmässä on huomioitu kattavasti eri mahdollisuudet. Tätä pidämme hyvänä muutoksena.

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

4. luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

24 § (Poikkeusolojen hallinnan valtakunnallinen ohjaus): Hyvinvointialueella on oltava kyky käsitellä valmiuden säätelyyn liittyviä kokonaisuuksia ja niihin liittyen tarvittaessa esittää lisätoimivaltuuksien käyttöä hyvinvointialueen osalta.

5. luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

29 § (Säännönmukaisten toimivaltuuksien ensisijaisuus): Hyvinvointialueella on oltava kyky tarvittaessa esittää lisätoimivaltuuksien käyttöä hyvinvointialueen osalta.

III OSA. Lisätoimivaltuudet.

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

40 § (Luvun säännösten soveltaminen): Hyvä lisäys, tarkentaa luvun säännösten soveltamista. Yleisesti luvun säännösten soveltaminen vaati hyvinvointialueen henkilöstöhallinnolta etukäteisvalmisteluja, jotta saavutetaan 8 § mukainen riittävä toimintavalmius.

41 § (Palvelussuhteen ehdoista poikkeaminen) ja 43§ (Irtisanomisajan pidentäminen): Säädökset antavat hyvinvointialueelle aiempaa paremman mahdollisuuden turvata henkilöstön saatavuuden toimintansa ylläpitämiseen kaikissa poikkeusoloissa, muutokset ovat selkeyttäviä ja tarpeellisia.

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

44 § (Sosiaali- ja terveydenhuollon erityinen työvelvollisuus): Työvelvollisuuden laajentaminen koskemaan myös sosiaalihuollon koulutuksen saaneita on hyödyllinen lisäys. Myös työmääräyksen laajentaminen tuo hyvinvointialueille

paremman mahdollisuuden poikkeusoloissa toimimiseen. Yleisesti luvun säännösten soveltaminen vaati hyvinvointialueen henkilöstöhallinnolta etukäteisvalmisteluja, jotta saavutetaan 8 § mukainen riittävä toimintavalmius.

45 § (Väestönsuojelutehtävien suorittamisvelvollisuus): Säädös päivityksineen ja tarkennuksineen on mielestämme kannatettava. Tehtäväkentän laajennus myös evakuointitehtäviin ja väestönsuojien käyttöönottoihin on myös hyvä. Pidämme tärkeänä, että niin sanotuissa sotilaallisissa poikkeusoloissa ajallista rajausta ei olisi.

9 luku. Sotilaallisen valmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen ja väestönsiirrot

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

68 § (Väestön siirtymisvelvollisuus): säädöksen 2. mom. tarkennus on hyvä väestön siirtymisen ajallisen kohdentumisen ja siirrettävän väestön sijoituspaikan osalta.

69 § (Siirtyneen väestön ilmoitusvelvollisuus): Säädös voi helpottaa siirtyneen väestön palveluiden järjestämisessä vastaanottavalla hyvinvointialueella. Säädöksen viittaus henkilön tarvitsemiin erityispalveluihin on epätarkka ja sen sisältöä voisi täsmentää.

11. luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

Lausunnonantajia pyydetään tarvittavilta osin ottamaan kantaa myös sisäministeriön eriävässä mielipiteessä ehdotettuihin säännösmuutoksiin (70 ja 82 §)

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

73 (Ajoneuvon ja aluksen luovuttaminen) ja 74 § (Väestönsuojeluun tarvittavien maa-alueiden ja huoneistojen luovutusvelvollisuus): Säädökset ovat tervetullut lisä pelastusviranomaisen toimivaltuuksiin. Soveltaminen ja 8 § mukainen etukäteisvalmistelu edellyttää pelastusviranomaiselta pääsyä ajoneuvorekisteritietoihin ja toimenpiteiden valmistelua yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa.

75 § (Väestönsuojeluun tarvittavien tilapäisten väestönsuojien rakentamisvelvollisuus): Säädöstä pidetään hyvänä lisäyksenä valmiuslakiin. Säädöstä voisi tarkentaa lain esitöissä siten, että kävisi selväksi mitä tilapäisellä väestönsuojalla tarkoitetaan. Toisaalta voisi pohtia, olisiko mahdollista velvoittaa myös yksityisiä tahoja rakentamaan tilapäissuojia tai ainakin avustamaan niiden rakentamisessa.

77 § - 79 § (Siirtyneen väestön majoittamiseen tarvittavien huoneistojen luovutusvelvollisuus, siirtyneen väestön huollossa tarvittavien tavaroiden luovutusvelvollisuus ja siirtyneen väestön huollossa tarvittavien palvelujen suorittamisvelvollisuus): Säädökset parantavat hyvinvointialueen mahdollisuuksia vastata siirtyneen väestön vastaanottamisesta. Säädökset selkeyttävät hyvinvointialueen oikeuksia ja niitä pidetään hyvänä muutoksena.

12. luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

Lausunnonantajia pyydetään tarvittavilta osin ottamaan kantaa myös sisäministeriön eriävässä mielipiteessä ehdotettuihin säännösmuutoksiin (85 §)

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot

87 § (Väestön maksukyvyyn ja toimeentulon turvaaminen poikkeusolojen erityistuellä): Maksuliikenteen häiriötilanteessa hyvinvointialueiden velvoite, *huolehtivat väestön välttämättömästä toimeentulosta*, vaatii etukäteisvalmisteluja välttämättömien hyödykkeiden osalta.

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

Erityisesti luvun toimivaltuuksia ehdotuksen mukaan toimeenpanevia viranomaisia ja elinkeinoelämän edustajia pyydetään lausunnoissaan arvioimaan ehdotettujen toimivaltuuksien toimivuutta, toteuttamiskelpoisuutta ja vaikutuksia.

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

Lausunnonantajia pyydetään tarvittavilta osin ottamaan kantaa myös sisäministeriön eriävässä mielipiteessä ehdotettuihin säännösmuutoksiin (96 §)

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

95§ (Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaan kohdistuvat toimenpiteet) ja 96§ (Sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut koskevat poikkeukset):

Säädösten laajentaminen kattamaan kaikki poikkeusolot ja kaikki sote-palveluiden tuottajat ovat hyödyllisiä muutoksia turvattaessa toimintaa erilaisissa tilanteissa. Hyvinvointialueiden entistä laajemmat oikeudet tarvittaessa priorisoida tai keskeyttää kiireettömiä palveluita on tarpeellinen muutos.

98§ (Poikkeaminen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatissa toimimisen edellytyksistä): Säädos voi mahdollistaa helpotuksia ammattihenkilöiden ammatissa toimimisen edellytyksiin. Se vaatii kuitenkin erillisen VN:n asetuksen, mikä osaltaan varmistaa asiakas- ja potilasturvallisuutta ja luo tarvittavan yhteisen tarkemman raamituksen soveltamiseen.

99§ (Lääke- ja verihuollon sekä terveydenhuollon tavaroiden ja palveluiden saatavuuden turvaaminen): Muutos on erittäin tärkeä ja hyödyllinen. Se antaa sosiaali- ja terveysministeriölle aiempaa laajemmat mahdollisuudet varmistaa lääkkeiden, verihuollon terveydenhuollon tarvikkeiden sekä palveluiden saatavuuden kriittiseen toimintaan mm. hyvinvointialueille.

15 luku. Asumisen turvaaminen

Erityisesti kuntia ja Kuntaliittoa pyydetään lausunnoissaan arvioimaan ehdotetun 103–107 §:n mukaisen sääntelykokonaisuuden toimivuutta ja täytäntöönpanokelpoisuutta.

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:
Ei lausuttavaa

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

Ehdotettuun 110 §:ään liittyy valtiovarainministeriön eriävä mielipide, minkä vuoksi pykälää koskevat huomiot pyydetään alla erikseen kohdittain (työryhmän perustelut, ks. s. 52–53).

Muut 16 lukua koskevat huomiot voitte esittää alla ensimmäisessä vastauskentässä.

Mietinnöstä on tarkoitus pyytää myös Euroopan keskuspankin lausunto.
16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kielto) koskevat huomiot: Ei lausuttavaa

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot

124 § (Polttoaineen saannin varmistaminen tietyille viranomaisille tai tiettyyn toimintaan): Säädestä pidetään hyvänä. Siihen ehdotetaan lisättäväksi velvoite taata polttoaineen saatavuus tietyissä jakelupisteissä myös tilanteissa, joissa jakelupisteessä ei ole sähköä.

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalvelujen turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot: Ei lausuttavaa

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot: Ei lausuttavaa

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

141 § (Rakentamisen aloitus- ja jatkamislupa): Säädos on hyvä lisäys. Tämä kuitenkin hyvinvointialueen on normaalioloissa kyettävä suuntaamaan rakentamisen resursseja tärkeysluokittelun kautta vastaamaan 141 § mukaista välttämätöntä rakentamista.

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

Ei lausuttavaa

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

IV OSA. Erinäiset säännökset

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

153 § (siirtyneen väestön palvelujen järjestäminen): Sädös selkeyttää hyvinvointialueen vastuita ja oikeuksia sekä kuntien vastuita. Muutosta pidetään hyvänä.

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

Ei lausuttavaa

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

Ei lausuttavaa

PL 33, 02033 LÄNSI-UUDENMAAN HYVINVOINTIALUE

PB 33, 02033 VÄSTRA NYLANDS VÄLFÄRDSOMRÅDE

luvn.fi